

Maria Kycler

"Komunikacja bibliologiczna wobec World Wide Web", Sebastian Dawid Kotuła, Lublin 2013 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 2, 206-208

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sebastian Dawid Kotuła: *Komunikacja bibliologiczna wobec World Wide Web.* – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. - 170 s. - ISBN 978-83-7784-443-4

Wydana w ubiegłym roku praca Sebastiana D. Kotuły¹ *Komunikacja bibliologiczna wobec World Wide Web* porusza problematykę porozumiewania się poprzez książkę w kontekście środowiska elektronicznego. Autor za cel postawił sobie odpowiedź na pytanie: „jak zmienia się model i przedmiot (książka) komunikacji bibliologicznej, gdy jest realizowany w środowisku WWW z pełnym wykorzystaniem możliwości sieci i hipertekstu. W jakich sytuacjach uzasadnione jest mówienie o cyfrowej komunikacji bibliologicznej, a kiedy ma się do czynienia z sieciową komunikacją bibliologiczną” [s. 13]. Omawiana publikacja jest również próbą „wykazania ciągłości i związków obecnej w bibliologii koncepcji komunikacji zogniskowanej wokół książki z rozwiązaniami będącymi konsekwencją zaistnienia nowego środowiska (hipertekstowego i multimedialnego WWW) i formy komunikacji sieciowej” [s. 13]. Tak zarysowaną problematykę autor przedstawił zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia.

Publikację tworzą trzy rozdziały, poprzedzone spisem treści i słowem wstępnym o charakterze metodologicznym, a zamknięte krótkim podsumowaniem, bibliografią i wykazem ilustracji. Lekturę wspomagają liczne wyjaśnienia i komentarze umieszczone w przypisach rzeczowych i bibliograficznych pod tekstem.

We *Wstępie* [s. 7–16] autor przedstawił przedmiot dociekań oraz stan badań nad komunikacją bibliologiczną w piśmiennictwie polskim i zagranicznym. Podkreślając interdyscyplinarność pracy, wyznaczył główne obszary i metody analizy oraz scharakteryzował strukturę zasadniczej treści książki.

W rozdziale pierwszym *World Wide Web – hipertekstowa przestrzeń informacyjna i komunikacyjna* [s. 17–43] S.D. Kotuła nakreślił historię powstania i rozwoju WWW, podając przy tej okazji ustalenia terminologiczne. W kolej-

---

¹ Omawiana publikacja stanowi uaktualnioną wersję rozprawy doktorskiej, obronionej przez Autora w marcu 2013 r. na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

nych podrozdziałach omówione zostały zjawiska związane z: pojęciem rewolucji komputerowej (rozwojem technologii informacyjnych, tj. komputerów i oprogramowania), ideą sieci (rozwojem globalnych usług komunikacyjnych i konwergencji mediów), a także hipertekstem – fundamentem WWW. W centrum uwagi autora znalazła się opozycja: linearny tekst tradycyjny vs. nielinearny hipertekst. Przedstawiając architekturę hipertekstu, Kotuła podkreślił, że linearny komunikat pisemny zremediowany do postaci elektronicznej zmienia jedynie sposób utrwalenia, zachowując swą linearność. Komunikat ten może stać się hipertekstowy z chwilą stworzenia w środowisku WWW hiperłącza prowadzącego ‘do’ lub ‘od’ tego komunikatu. Hipertekst jest sam z siebie nielinearny i sekwencyjny – w tym tkwi jego siła oraz popularność, wzmocniona wielosensorycznym ludzkim poznaniem.

W rozdziale *Komunikacja sieciowa i komunikacja bibliologiczna* [s. 45–82] autor odwołał się do ustaleń badaczy komunikacji na temat polskich terminów: ‘komunikacja’, ‘komunikowanie’ i ‘komunikowanie się’, ostatecznie traktując je synonimicznie. Przyjął, że jest to proces, podczas którego dochodzi do przekazywania treści za pomocą wybranego medium, co unaoczniał poprzez model komunikacji Claude’a E. Shannona. Kotuła nawiązując do przemian cywilizacyjnych, dowiódł, że wiele obszarów komunikacji społecznej uległo usieciowieniu; zjawisko to odniósł do najmłodszego medium masowego – Internetu, zwracając przy tym uwagę na subtelne różnice między komunikacją sieciową a internetową. Wymienił i scharakteryzował trzy kategorie komunikacji sieciowej: bezpośrednią – synchroniczną i pośrednią – asynchroniczną (obie określane też jako komunikacja elektroniczna), a także komunikację autonomicznych maszyn, wspierających możliwości intelektualne ludzi.

S.D. Kotuła dokonał bardzo szerokiego omówienia komunikacji bibliologicznej. Punktem wyjścia do charakterystyki tego pojęcia był przegląd stanu badań na temat pola badawczego bibliologii i odwołanie się do jej modeli: funkcjonalnego Karola Głombiowskiego oraz socjologiczno-funkcjonalnego Krzysztofa Migonia. Dążąc do objęcia badaniami bibliologicznymi wszelkich książek w ich różnorodnych układach funkcjonalno-społecznych i kulturowych, autor unaoczniał rozległy zakres pojęcia ‘książka’ (w oparciu o kategorie zaproponowane przez Radosława Cybulskiego), a następnie wskazał na ‘książkowość’ (ang. *bookness*) jako atrybut książki. Po prezentacji struktury uniwersum książek przedstawił otoczenie systemu książki, by na tym tle omówić modele komunikacji bibliologicznej wg Jerzego W. Zawiszy i Roberta Darntona. Rozważania te stanowią wprowadzenie do zaproponowanego przez autora modelu komunikacji bibliologicznej. Elementarnymi pięcioma składnikami, symbolizującymi kolejne fazy wprowadzania w obieg dzieła książkowego w ujęciu Kotuły stali się: autor → dzieło → książka → odbiorca osadzeni na tle kontekstu, czyli konkretnej sytuacji warunkującej przebieg i jakość procesu komunikacji bibliologicznej.

W rozdziale końcowym – *Komunikacja bibliologiczna w sieci* [s. 83–148] autor podjął próbę określenia pozycji komunikacji bibliologicznej w przestrzeni WWW. Zagadnienie rozpatrzył w dwóch obszarach – cyfrowej oraz sieciowej komunikacji bibliologicznej. Rozważaniom towarzyszy wnikliwa analiza porównawcza procesu powstawania oraz etapów rozwoju książki elektronicznej w kontekście związków pomiędzy książką papierową a książką elektroniczną na komputer oraz książką elektroniczną na urządzenie mobilne. Poparta licznymi odniesieniami do ustaleń literatury bibliologiczno-informatologicznej analiza pozwoliła na usystematyzowanie stosowanej terminologii. Dodatkowym walorem jest tu szczegółowa charakterystyka nowych postaci książki i jej różnorodnych wariantów. Kotuła w sposób syntetyczny opisał istotę i cechy formalne piętnastu postaci książki zdigitalizowanej oraz sieciowej: elektronicznej, e-czytnika, ładowalnej, hipertekstowej, interaktywnej, multimedialnej, konwergencyjnej, wirtualnej, wizualnej, online, webowej, książki 2.0, przetworzonej, adnotowanej (wikiksiążki), sieciowej. Istotnym aspektem badań autora było wykazanie, że cyfrowe technologie informacyjne są wykorzystywane do realizacji tradycyjnie pojmowanej komunikacji bibliologicznej. starannie opracowane schematy zobrazowały relacje łączące dzieło i jego odbiór w różnych wariantach realizacyjnych.

W *Zakończeniu* [s. 149–152] autor sformułował wnioski korespondujące z tezami książki. Najważniejszym ustaleniem wynikającym z badań było uznanie równorzędności komunikacji bibliologicznej zachodzącej w świecie analogowym i cyfrowym. Media masowe, w tym Internet wraz z technologiami informacyjnymi zostały resorbowane przez komunikację bibliologiczną i stworzyły jej nową cyfrową wersję, realizowaną w obszarze cyfrowym i/lub sieciowym. Natomiast pozycja książki, jako centralnego środka przekazu jest znacząco wzmocniona.

Pracę uzupełnia *Bibliografia* [s. 153–168] licząca 386 pozycji – rozpraw, monografi i artykułów, będących przede wszystkim bogatym źródłem informacji na temat komunikacji digitalnej zarówno w piśmiennictwie polskim jak i obcym. Całość zamyka *Spis ilustracji* [s. 169–170] dopełniających zaprezentowane w tekście modele komunikacyjne.

Książka S.D. Kotuły jest udaną próbą uporządkowania wizerunku książki w kontekście komunikacji cyfrowej. Za jej zaletę należy uznać przejrzystą strukturę publikacji, liczne definicje omawianych zjawisk i precyzyjne formułowanych wniosków. Autor konsekwentnie zestawiał i usystematyzował zarówno modele komunikacji bibliologicznej jak i jej narzędzia. Uwagę zwraca przekrojowe ujęcie omawianych koncepcji i narzędzi komunikacji, pozwalające prześledzić ich ewolucję oraz ujawnić podobieństwa i różnice w obiegu drukowanym, cyfrowym i sieciowym. Lekturę omawianej publikacji można zarekomendować zarówno studentom jak i wykładowcom studiów bibliologiczno-informatologicznych oraz medioznawczych, a także wszystkim zainteresowanym tematyką współczesnej komunikacji społecznej.